

УДК 378.016:[373.3.091.33:792]

DOI: 10.31652/2412-1142-2022-64-181-192

Демченко Олена Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5975-4470
d_olena_pr@ukr.net

Казьмірчук Наталя Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4052-5883
natalikazmirchuk@i.ua

Жовнич Олеся Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання іноземних мов,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-6430-7341
zhole@ukr.net

Стахова Інна Анатоліївна

доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця Україна
ORCID ID: 0000-0002-8942-6248
Kachayloinna@gmail.com

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ SOFT SKILLS: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Анотація. У статті обґрунтовано важливість упровадження європейського досвіду в підготовку майбутніх педагогів в українських закладах вищої освіти. Розкрито особливості підготовки майбутніх учителів до реалізації театралізованої діяльності в роботі з дітьми, зацентровано увагу на соціально-виховній цінності театру для розвитку загальних і спеціальних здібностей дітей. Виокремлено функції, які реалізує театралізована діяльність у процесі розвитку soft skills дітей молодшого шкільного віку. У статті наголошено на різних формах і видах театралізованої діяльності та способах їхньої організації з дітьми (від створення театрального персонажа чи конкретного образу до його інтерпретації та показу на глядацькій сцені).

Мета публікації полягає у презентації напрямів реалізації проекту Erasmus+ Жан Моне модуль “EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theater activities in teacher training” (620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE), спрямованого на вдосконалення підготовки майбутніх вчителів до розвитку soft skills дітей засобами театралізованої діяльності.

У ході дослідження представлено результати діагностики вчителів початкової школи, щодо використання театралізованої діяльності у власній педагогічній практиці, а також результати моніторингу обізнаності майбутніх вчителів початкової школи з теоретико-методичними засадами використання театралізованої діяльності як засобу розвитку soft skills у дітей молодшого шкільного віку та їх рівня готовності до організації театралізованої діяльності з дітьми. Продемонстровано досвід викладачів українських педагогічних університетів з упровадження європейських інноваційних технологій і практик на лекційних і практичних заняттях. У статті розкрито зміст підготовки студентів до використання європейського досвіду організації театралізованої діяльності у вихованні дітей, запропоновано методичні рекомендації.

Ключові слова: європейський досвід, soft skills, вчитель початкової школи, готовність майбутніх вчителів, студенти закладу вищої освіти, молодші школярі, театралізована діяльність, міжнародний проєкт.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Стрімкий євроінтеграційний прогрес України ставить низку нових соціальних запитів до населення. У сучасних європейських і українських психолого-педагогічних дослідженнях та в освітній практиці зміщуються акценти з когнітивних на соціальні чинники, які забезпечують різним категоріям дітей умови для успішної самореалізації та досягненні високого статусу в соціумі.

Одним із ефективних засобів виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку є театральне мистецтво. Воно ґрунтується на грі, яка є провідним видом діяльності дітей і тому вони з радістю намагаються поринути у цікавий світ театру та приміряти на собі різні театральні ролі. Використання театральної діяльності в освітньому процесі учнів дозволяє розвинути в них комплекс м'яких навичок, необхідних для особистісного утвердження та успішної адаптації в соціумі.

Аналізуючи європейський досвід використання театрального мистецтва у роботі з дітьми, варто відзначити їх велике розмаїття і зупинитися на прогресивних ідеях використання синкретичного характеру театральної діяльності, які відображені у педагогічних концепціях Р.Штайнера (Вальфдорська педагогіка), С. Френе («Школа радості»), К. Орфа, Д. Серафіна, З. Рашевського, Г. Ровіда. У досвіді роботи закладів освіти країн ЄС, зокрема Німеччини та Польщі, використовуються різні види театралізованої діяльності в умовах організації дозвілєвої діяльності дітей. У закладах вищої освіти європейських країн у контексті підготовки майбутніх педагогів викладаються курси з театральної майстерності, вибіркові дисципліни з акторської майстерності та сценічного мовлення, педагогіки театрального мистецтва. Вагомі наукові надбання у питаннях включення театрального мистецтва у педагогічну діяльність вчителя викладено у численних працях зарубіжних дослідників, таких як Р. Abbs, М. Braun-Galkovska, R. Scrutton, R. Gibson та ін.

Зважаючи на це, питання підготовки майбутніх педагогів початкової школи до використання європейського досвіду організації театральної діяльності дітей набуває актуального значення, так як їхня професійна діяльність спрямована на закладення фундаменту динамічно та векторно зростаючого суспільного успіху. Здобутки європейських науковців у сфері організації театральної діяльності гармонійно поєднуються із концепцією та ідеями Нової української школи, тому перед сучасними педагогами розкривається широка палітра для впровадження ідей європейського досвіду організації театралізованої діяльності.

Формування готовності майбутніх педагогів до організації театралізованої діяльності дітей передбачає розширення педагогічного кругозору студентів, стилю їхнього мислення, поглядів на соціальні відносини, збагачення педагогічного арсеналу новими формами, методами та прийомами роботи, розвиток та удосконалення власних м'яких навичок, розвиток емоційного інтелекту, формування європейських цінностей та їх популяризації в педагогічній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення напрямів освітньої політики на світовому рівні в цілому та у межах Євросоюзу зокрема показує, що відбувається зміна векторів в організації освіти, перехід її на якісно новий рівень в умовах динамічних глобалізаційних соціально-економічних і культурних процесів. Акцент робиться на впровадженні компетентісного підходу в організацію освітнього процесу, починаючи з дошкільних закладів освіти, і, відповідно, оновлюючи підходи до підготовки майбутніх педагогів («Рекомендації Ради ЄС щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя» (2006, 2018), робочий документ комісії ЄС «Підтримка педагогічних професій для кращих результатів навчання» (2012), «Педагогічна конституція Європи» (2015) тощо) [1, с.24].

В умовах глобалізаційних трансформацій ХХІ століття перед українською системою освіти постають виклики щодо необхідності перегляду концептуальних підходів, удосконалення технологій навчання та виховання дітей і молоді, відповідної підготовки педагогів до професійної діяльності в нових соціально-економічних і культурних реаліях. Об'єктивною необхідністю постає вивчення європейського досвіду організації педагогічних систем, його імплементації у діяльність закладів освіти України.

Перспективи й напрями модернізації вищої освіти України в європейському контексті розробляються сучасними українськими науковцями Гуревич Р., Кадемія М.[2]., Ничкало Н. [3]., Лазаренко Н. [4]., Демченко О. [5]., Коломієць А. [6]. та ін. Поділяємо позицію Н. Лазаренко, що необхідно вивчати й аналізувати євроінтеграційні процеси у системі освіти, «концепції та моделі розвитку педагогічної освіти; з'ясувати специфіку, характерні риси функціонування педагогічних університетів в умовах євроінтеграції тощо». Дослідниця обстоює необхідність «розробки перспективно стратегічних заходів удосконалення підготовки вчителя відповідно до європейських стандартів». Водночас вона зазначає, що «визначаючи можливості імплементації закордонного досвіду в освіту України, важливо ураховувати сучасну вітчизняну методологію, духовну й загальну культуру соціуму» [4, с.6].

Вважаємо, що розвиток soft skills дітей дошкільного і молодшого шкільного віку відповідає європейським тенденціям і підходам до вдосконалення освіти ХХІ століття, а також є одним із важливих завдань сучасної Нової української школи. Проблему вивчення особливостей формування soft skills у різних контекстах висвітлювали у своїх працях (Савченко О. [7], Демченко О. [8], Деркач О. [9], Гишка Н. [10], Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І. [1], Барановська І. [11]). Великий внесок у вивчення сутності, засобів та механізмів розвитку дитячого театру зробили такі відомі режисери, як О. Брянцев, К. Станіславський, Н. Сац та ін. [12].

У своїх дослідженнях Савченко О. виокремила soft skills, які необхідні молодшим школярам: організаційні (підготовка до сприймання матеріалу, робота в потрібному темпі, організація робочого місця тощо); загально пізнавальні (чітко висловлювати свою думку, спілкуватись під час виконання групових і колективних навчальних завдань); інформаційні (уміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його, виділяти головне, встановлювати взаємозв'язки, робити висновок із пояснення вчителя); контрольно-оцінні (здійснювати взаємоперевірку, визначати, які судження правильні, які неправильні; висловлювати оцінні судження) [7].

Досліджуючи проблему формування загальнонавчальних компетентностей учнів початкової школи, Гишка Н. наголошує на тому, що у молодших школярів необхідно розвивати такі «м'які навички», як: уміння організувати своє робоче місце, дотримуватися режиму дня, покроково планувати свої дії, доводити роботу до логічного завершення, творчо підходити до вирішення всіх завдань, відстоювати свою думку [10].

Узагальнивши результати аналізу науково-методичної літератури з проблеми формування soft skills молодших школярів, ми виокремили п'ять ключових навичок, необхідних молодшому школяреві для успішного всебічного розвитку, а саме: креативність, емоційний інтелект, вміння організувати свій робочий час, презентувати себе, управляти інформацією [1, с.25].

На сьогодні, важливе місце у розмаїтті засобів впливу на формування особистості молодших школярів посідає театральне мистецтво. Цей особливий інтегрований вид мистецтва органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезію, образотворче мистецтво, музичне мистецтво і хореографію. Він допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає її до самовдосконалення, викликаючи в ході театралізованого дійства естетичні почуття та емоції, формуючи ставлення до моральних вчинків, виховуючи моральні якості [13].

Сучасні науковці (Демченко О., Деркач О, Барановська І, Жовнич О, Стахова І, Олійник Н.) у своїх дослідженнях зосереджують увагу на соціально-виховній та педагогічній

цінності театрального мистецтва для розвитку підростаючого покоління. Зокрема Демченко О. зазначає, що «театр є синтетичним видом мистецтва і культурним явищем, в якому поєднується драматургія, творчість режисера й актора, музика, живопис, архітектура, танці, співи тощо. Значення театральної дії для розвитку soft skills дітей полягає у тому, що вона передбачає різновекторне спілкування, емоційно-почуттєву взаємодію, вербальну й невербальну комунікацію. Під час театрального дійства відбувається не просто відтворення різних подій, а інтеріоризація загальнолюдських цінностей, демонстрування рольових моделей поведінки. Безпосередня участь дітей у постановці п'єси сприяє формуванню в них комунікативних і соціальних навичок, підвищенню самооцінки, налагодженню нових дружніх стосунків» [5].

У своїх працях Барановська І. переконує, що театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, і є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини [11].

Узагальнивши результати останніх наукових досліджень і передовий педагогічний досвід, ми виокремили низку функцій, які реалізовує театралізована діяльність у процесі розвитку soft skills дітей молодшого шкільного віку:

- соціалізуюча – стимулює учнів до опанування різних соціальних ролей та прийнятих моделей їхньої поведінки;
- виховна – спроектована на те, щоб батьки та педагоги в ігровій формі мали можливість сформулювати уявлення молодших школярів про такі моральні якості, як «добро – зло», «правда – брехня» та інші;
- розвивальна – дає змогу учням початкової школи поринути в захопливі події та пригоди, що сприяють не тільки розвитку уяви і фантазії, а й формуванню уявлень про моральні якості, особливості поведінки та співпраці в дитячому колективі, раціональну організацію свого робочого часу, розвиток емоційної сфери учнів, допомагає сформулювати навички рефлексії та емпатії; сприяє розвитку зв'язного мовлення;
- дидактична – використання театралізованої діяльності є ефективним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності та сприяє емоційному збудженню дитини, у результаті чого навчальний матеріал засвоюється краще, залишає глибокі «сліди» у свідомості дитини, а тому запам'ятовується краще;
- дозвоільно-розважальна – допомагає доцільно та корисно організувати вільний час учнів початкової школи;
- естетична – впливає на формування естетичного смаку молодших школярів;
- релаксаційна та рекреаційна – участь у театралізованій діяльності дає змогу учням розслабитися, відпочити, відновити сили, по-іншому поглянути на навколишній світ, подолати емоційний стрес, тривожність чи страхи [1, с. 26].

Довівши цінність театралізованої діяльності для розвитку м'яких навичок дітей молодшого шкільного віку, актуальним завданням залишається впровадження театрального мистецтва у практику початкової школи, а це, в свою чергу, можливе за умови готовності вчителів початкової школи до організації театралізованої діяльності з дітьми. Тобто, реформування шкільної освіти залежить передусім від компетентності вчителів, їхньої високоякісної професійної діяльності. Тому, на сьогодні, проблема підготовки і формування готовності майбутніх вчителів початкової школи стала пріоритетом соціальної та освітньої політики в Україні.

Мета статті полягає у висвітленні результатів реалізації проекту Erasmus+ Жан Моне модуль “EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theater activities in teacher training” (620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE), спрямованого на вдосконалення підготовки майбутніх вчителів початкових класів до використання театралізованої діяльності з метою розвитку soft skills молодших школярів.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Узагальнивши результати теоретичних досліджень, ми провели емпіричне дослідження, мета якого полягала у діагностиці:

- реального стану використання вчителями-практиками елементів театралізованої діяльності у практиці початкової школи;
- ставлення учнів початкової школи до театру, їх обізнаності й зацікавленості цим видом мистецтва;
- рівнів готовності студентів до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills у молодших школярів.

У експерименті взяли участь 84 учні початкової школи, 60 вчителів початкових класів Вінницької області, а також 112 студентів факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

У ході дослідження ми провели опитування вчителів початкової школи Вінницької області (<https://forms.gle/38jX2hW4ucytiKX29>) та визначили, що всі вони використовують театралізовану діяльність у роботі з дітьми, а саме: 18 (30,0%) розігрують ігри-драматизації та ігри-інсценізації після прочитання літературних творів; 13 (21,6%) використовують театралізовані вправи-привітання під час ранкових зустрічей («Я – царівна», «Я – супер герой»); 10 (16,7%) використовують ляльок як дидактичний засіб проведення уроків; 9 (15,0%) разом з дітьми створюють різні види театрів (пальчиковий, настільний) та використовують їх під час освітнього процесу; 6 (10,0%) займаються постановкою театральних спектаклів; 4 (6,7%) популяризують у своїй діяльності проведення невербальних театралізованих етюдів. Вчителі погоджуються з тим, що театралізована діяльність сприяє творчому розвитку молодших школярів, їхнім комунікативним та організаторським здібностям, стимулює до роботи в команді, пошуку компромісу, здатності до самопрезентації тощо, тобто є основою розвитку soft skills дітей.

Водночас вчителі-практики виокремили основні перешкоди щодо систематичного використання елементів театралізованої діяльності у школі, це: брак часу, недостатня кількість методичної літератури, неготовність окремих педагогів, бідна матеріальна база школи, тобто відсутні декорації, маски, ляльки, сценічні костюми; недостатня зацікавленість з боку батьків та ін.

Натомість, проаналізувавши відповіді молодших школярів, ми визначили, що театральна діяльність є найулюбленішою в 61 (72,6%) респондента. Учням подобається брати участь у театралізованих іграх, інсценізаціях, самостійно придумувати сценарії ігор, уявляти себе конкретним літературним героєм та вживатися в його образ тощо. Анкетування школярів показало, що найчастіше елементи театралізації педагоги використовують на уроках літературного читання, «Я досліджую світ», образотворчому та музичному мистецтві. Беручи участь в театралізованій діяльності, учні констатували те, що це дозволило пережити їм значну кількість позитивних емоцій, покращити взаємовідносини в колективі, сформувати творчі уміння, раціонально розпоряджатися часом.

З метою дослідження стану готовності майбутніх педагогів до використання театралізованої діяльності ми виокремили наступні критерії та показники:

- *мотиваційний* (інтерес до театральної діяльності (театру ляльок); стійке бажання брати участь у різноманітних навчально-виховних заходах, спрямованих на популяризацію театального мистецтва; внутрішня потреба у реалізації творчого потенціалу та саморозвитку);
- *когнітивний* (обізнаність з історією та теорією театального мистецтва; знання процесу організації театральної діяльності дітей; педагогічне орієнтування в різноманітності soft skills та способах їхнього формування);
- *діяльнісний* (здатність методично правильно організовувати та проводити театралізовану діяльність дітей; здатність проектувати розвиток soft skills дітей у

процесі театралізованої діяльності; здатність до самооцінки власної готовності організації театралізованої діяльності дітей з метою розвитку їхніх soft skills).

На основі критеріїв та показників було визначено наступні рівні готовності:

- *низький* – відсутній інтерес до виконання театралізованих завдань та розвитку власних soft skills; фрагментарна обізнаність з основами театралізованого мистецтва, способами його реалізації, постійні прояви пасивності під час організації театралізованої діяльності дітей;
- *середній* – низька активність в процесі виконання різних театралізованих завдань, фрагментарні прояви розвинених soft skills майбутніх учителів при цьому; поверхневі знання основ театрального мистецтва та способів організації театральної діяльності у роботі з дітьми; нечасті спалахи оригінальних ідей та креативних думок; труднощі під час організації театралізованої діяльності дітей;
- *достатній* – підвищена активність у театралізованих іграх та виконанні завдань творчого спрямування; ґрунтовна обізнаність із театральним мистецтвом загалом та особливостями організації театральної діяльності у роботі з дітьми, зокрема; постійна робота над розвитком власних soft skills; зацікавленість у проведенні театралізованих форм роботи з дітьми;
- *високий* – лідируюча активність та ініціативність на заняттях, широка обізнаність із театральним мистецтвом, особливостями організації театралізованої діяльності у роботі з дітьми, постійне особистісне та професійне самовдосконалення, робота над розвитком soft skills та hard skills; висока ініціативність у ході проведення різних форм театралізації дітей; генерування оригінальних думок, креативний підхід до діяльності.

Для діагностики рівнів готовності майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей ми використали наступні діагностичні методи та методики: анкетування (<https://forms.gle/kby9KPhZ5meGgCGp9>), візуально-асоціативний тест, тест емоційного інтелекту А. Манойлова (<https://psytests.org/emotional/mei.html>), тест соціального самоконтролю М. Снайдера (<https://psytests.org/emotional/snyder.html>), тест розвитку особистісної креативності О. Тунік (<https://psytests.org/cognitive/tunik-run.html>), тест комунікативних і організаторських здібностей В. Синявського, Б. Федоришина (<https://psytests.org/profession/kos1.html>), спостереження за майбутніми педагогами в ході тренінгу з акторської і режисерської майстерності та рольових ігор «Кольорові капелюхи» (методика Едварда де Боно), аналіз синквейнів та есе, аналіз організованих майбутніми учителями театралізованих ігор проведених під час педагогічної практики.

Результати показали, що майбутні педагоги з цікавістю ставляться до організації театралізованої діяльності у роботі з молодшими школярами. Вони акцентують увагу на етапах та процесі проведення театралізованих ігор, свят, етюдів, намагаються креативно підійти до роботи з дітьми. Спостереження за педагогічною діяльністю студентів, аналіз їхніх робіт, проведене анкетування та тестування засвідчило, що рівні готовності майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей розділилися таким чином:

- *мотиваційний критерій*: низький рівень – 18 (16,1%) майбутніх педагогів, середній рівень – 53 (47,4%) студентів, достатній рівень – 25 (22,3%) респондентів, високий рівень – 16 (14,2%) опитаних;
- *когнітивний критерій*: низький рівень – 22 (19,6%) майбутніх педагогів, середній рівень – 52 (46,4%) студентів, достатній рівень – 23 (20,6%) респондентів, високий рівень – 15 (13,4%) опитаних;
- *діяльнісний критерій*: низький рівень – 28 (25,0%) майбутніх педагогів, середній рівень – 49 (43,6%) студентів, достатній рівень – 24 (21,3%) респондентів, високий рівень – 12 (10,1%) опитаних.

Проаналізувавши результати отримані за кожним критерієм, ми визначили, що загалом готовність майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності для розвитку soft

skills дітей знаходиться на низькому рівні у 22 (19,6%) респондентів, на середньому рівні – у 52 (46,4%) студентів, на достатньому рівні – у 24 (21,3%) опитаних та на високому – у 14 (12,7%) майбутніх педагогів. Узагальнені результати представлено на рис.1.

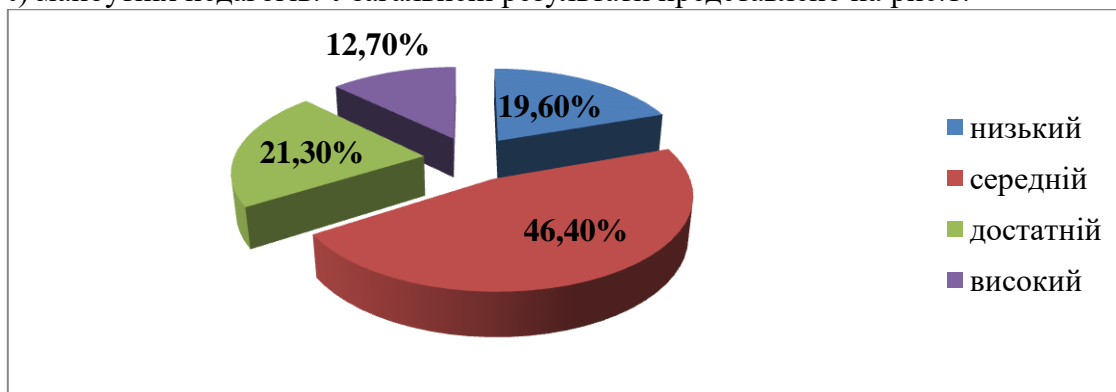

Рис.1. Рівні готовності майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей

Отримані результати вказують на те, що близько половини майбутніх учителів, тобто кожен другий, має середній рівень готовності до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей. Низький показник високого і достатнього рівнів підтверджують необхідність оновлення навчальних планів ЗВО, зокрема включення дисциплін, спрямованих на розширення знань студентів про основи театрального мистецтва, методик організації театралізованої діяльності зі школярами; впровадження інноваційних форм, методів, прийомів і засобів у роботі з майбутніми педагогами задля розширення панорамності їхнього мислення, розвитку креативності, театральної майстерності, удосконалення комунікативних, лідерських та організаторських вмінь і навичок. Узагальнюючи результати проведеного опитування майбутніх педагогів, можемо констатувати, що студенти мають певні сумніви та елементи тривожності через брак власного досвіду участі й організації театралізованої діяльності зі школярами.

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського підготовка майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дітей засобами театралізованої діяльності здійснюється командою викладачів (Жовнич О, Демченко О, Казьмірчук Н, Барановська І, Стахова І, Подорожний В.) у рамках проекту Еразмус+Жан Моне Модуль 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theatre activities in teacher training». Мета проекту полягає у забезпеченні теоретичної та практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання театралізованої діяльності для розвитку soft skills різних категорій дітей та змістовної організації їхньої дозвіллевої діяльності з урахуванням досвіду західноєвропейських педагогічних концепцій.

Ми працюємо над реалізацією проекту починаючи з листопада 2020 року. Маємо честь презентувати проміжні результати реалізації міжнародного проекту, який включає низку напрямів удосконалення підготовки студентів закладів вищої освіти України до організації театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей.

Перший напрям реалізації проекту – це викладання студентам-учасникам проекту факультативної дисципліни «Підготовка майбутніх педагогів до розвитку soft skills дітей дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театралізованої діяльності в контексті європейських освітніх традицій», яка складається з 4 модулів: «Театралізована діяльність у соціально-виховній роботі на засадах інклюзивного підходу: досвід Європейського Союзу», «Організація різних видів театралізації дітей у закладах освіти: європейський контекст», «Основи режисури та художньо-музичного оформлення театралізованого дійства: європейський контекст», «Упровадження європейського досвіду залучення представників

соціальних служб і громадських організацій до впровадження театралізованої діяльності». Їх зміст є інтегрованим, об'єднує теоретичні і методичні знання з історії театру, культурології, мистецтвознавства, основ сценічного та акторського мистецтва, педагогіки, психології і соціальної роботи.

Протягом 2021 року на базі 30 студентів, здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, які виявили бажання взяти участь у проєкті, здійснювалося викладання даної факультативної дисципліни. По завершенню студенти навчилися описувати і аналізувати: особливості діяльності різних видів театру в Західній Європі, методи театральної педагогіки; освітні, розвивальні, виховні можливості організації театральної діяльності дітей; міждисциплінарні основи організації різних видів театралізованої діяльності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку для розвитку *softs kills* у контексті підвищення якості дозвілля; зарубіжні теорії та досвід організації театралізованої діяльності дітей; західноєвропейський досвід під час організації різних видів театралізованих дійств для розвитку *soft skills* різних категорій дітей з особливими потребами; прогресивні педагогічні концепції та досвід закладів освіти країн ЄС з питань використання театралізованої діяльності для розвитку *soft skills* дітей в умовах дозвілля.

Факультативна дисципліна через коронавірусну пандемію викладалася у онлайн- і офлайн-форматі. Викладачі використовували інтерактивні лекції та практичні заняття з використанням філософського діалогу, ділових ігор, рефлексивних вправ тощо. Студенти ознайомилися з різними видами театру: пальчиковий, театр тіней, театр-природи, театр-маріонеток, театр одного актора, театр на фланелеграфі, театр-ляльок тощо. Майбутні учителі самостійно виготовляли відповідний інвентар для кожного з видів театру.

Наступним напрямом реалізації проєкту було включення в освітньо-професійні програми та навчальні плани першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка ВДПУ навчальних дисциплін, які спрямовані на ознайомлення студентів з основами театрального мистецтва, вивчення та аналіз європейського досвіду організації театралізованої діяльності з дітьми, удосконалення власних навичок театральної майстерності, формування Це такі вибіркові дисципліни як: «Театрально-гурткова робота в початковій школі»; «Організація театральної діяльності дітей у культурно-освітньому просторі країн ЄС»; «Досвід ЄС з розвитку *soft skills* дітей»; «Методика організації дозвіллевої діяльності молодших школярів»; «Соціалізація молодших школярів в освітньому просторі початкової школи»; «Досвід ЄС з розвитку *soft skills* дітей».

Робоча команда проєкту активно впроваджує інноваційні форми, методи і засоби підготовки студентів до організації театралізованої діяльності з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку, зокрема елементи тренінгових занять, скрам-технологію, майстер-класи, веб-квест, соціоігровий практикум, віртуальні екскурсії і т.д.

Одним із напрямів реалізації проєкту є виконання творчих завдань з організації театральної діяльності дітей під час вивчення обов'язкових і вибіркових дисциплін: «Теорія та методика виховання»; «Навчання і виховання обдарованої дитини»; «Актуальні питання дошкільної і початкової освіти»; «Теорія і методика взаємодії закладу освіти з родинами»; «Соціоігровий практикум»; «Театрально-гурткова робота в початковій школі»; «Організація театральної діяльності дітей у культурно-освітньому просторі країн ЄС»; «Досвід ЄС з розвитку *soft skills* дітей»; «Методика організації дозвіллевої діяльності молодших школярів»; «Соціалізація молодших школярів в освітньому просторі початкової школи»; «Дитяча анімація і поліхудожній розвиток молодших школярів»; «Досвід ЄС з розвитку *Soft skills* дітей».

Наступним напрямом реалізації проєкту є створення на базі закладу вищої освіти студентського театрального гуртка, як ефективного засобу формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до організації театралізованої діяльності молодших школярів.

Готуючи студентів до використання театралізованої діяльності у роботі з дітьми, ми пропонували їм самим перевтілитися у відомі образи класиків літератури. Вони втілювали на собі образ Попелюшки Шарля Перро, Джульєтти Вільяма Шекспіра, Дульсінеї Мігеля Сервантеса, Есмеральди Віктора Гюго, Матільди де Ла-Моль Стендаля, Лаури Петрарки Франческо та ін. Спільними зусиллями членів робочої групи проєкту і студентів було поставлено виставу «Пітер Пен», за мотивами казкової повісті шотландського письменника сера Джеймса Метью Баррі. Студенти із захопленням працювали над постановкою вистави: створювали сценарій, розподіляли ролі, вчилися «вживатися в роль». Герої зі сцени підіймали важливі повчальні теми: любові та поваги до батьків, цінування родинного тепла, оберігання сім'ї. В процесі репетицій учасники проєкту здобували практичні навички роботи в команді, вчилися чути та поважати думки інших, відстоювати власну позицію, наводити аргументи, розвивали свій емоційний інтелект, творче мислення, шляхом розширення тезаурусу емоційних концептів та вправлянь з акторської майстерності. Студенти самостійно виготовляли сценічні костюми, декорації та реквізити до вистави. І в процесі практичної роботи знайомилися з тонкощами, секретами, особливостями та закономірностями зовнішнього оформлення вистав, які неодмінно стануть у нагоді майбутнім педагогам у їх професійній діяльності.

Одним із важливих напрямів удосконалення підготовки студентів ми вважаємо відвідування театральних вистав з подальшим їх ґрунтовним обговоренням. Так протягом 2021 року студенти систематично відвідували вистави у Вінницькому академічному обласному театрі ляльок «Золотий ключик», стали учасниками XII Міжнародного фестивалю театру ляльок «Подільська лялька» - 2021, який відбувся 16-20 жовтня 2021 року у м. Вінниці, мали змогу познайомитися з 14 театральними колективами з України, Ізраїлю, Іспанії, Казахстану та Литви. Цього року формат фестивалю був змішаний: онлайн- і офлайн.

Варто звернути увагу ще на один напрямок діяльності в рамках проєкту – це співпраця з ліцеями міста Вінниці, зокрема з ліцеєм № 2 і № 7, вчителі яких мають гарний досвід організації театралізованої діяльності дітей і радо діляться з майбутніми педагогами. Студенти ВДПУ 16.12.21 року також долучилися до благодійної акції для дітей Центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Промінь». Учні 1-А класу Вінницького ліцею № 7 імені Олександра Сухомовського під керівництвом вчителя початкових класів Віти Миколаївни Кірічук презентували святкове театралізоване дійство «Світло добрих справ», яке заповнило увагу й подарувало неперевершені емоції усім вихованцям реабілітаційного центру та усім присутнім.

У межах реалізації проєкту важливим напрямом є залучення студентів до написання курсових та дипломних робіт. За звітний період 10 студентів обрали темами своїх наукових досліджень проблематику проєкту. Крім того за 2020-2021 рік студенти взяли активну участь у 4 наукових конференціях міжнародного і всеукраїнського рівня, організованих факультетом дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Під час конференцій було проведено секційні засідання, серію майстер-класів і тренінгів, круглий стіл, зустрічі з педагогами-практиками, які поділились своїми вміннями, напрацюваннями і досвідом організації театралізованої діяльності студентської та учнівської молоді.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасних умовах реформування вищої педагогічної освіти відбувається орієнтація на європейські стандарти, як у вихованні дітей різного віку, так і в підготовці майбутніх педагогів. Важливим є впровадження компетентнісного підходу в освітній процес закладів загальної середньої освіти і вищої школи. Викладачі українських закладів вищої освіти систематично підвищують свій професійний рівень шляхом участі у міжнародних проєктах, тренінгах. Упроваджують у своїй професійній діяльності кращі європейські практики. Участь у реалізації проєкту ЄС Еразмус + Жан Моне Модуль, викладання факультативного курсу та організація різних напрямів роботи сприяє вдосконаленню підготовки майбутніх учителів початкових класів відповідно до європейських стандартів і традицій.

Перспективними напрямками підготовки майбутніх вчителів початкових класів до організації театралізованої діяльності з метою розвитку soft skills дітей є:

- співпраця з іноземними партнерами, безпосереднє вивчення кращих європейських практик;
- участь студентів у міжнародних форумах;
- спільна організація викладачами, студентами, педагогами-практиками театральної діяльності дітей;
- співпраця з громадськими організаціями;
- створення університету третього покоління;
- участь у конференціях різних рівнів поза межами проєкту, в тому числі зарубіжних;
- написання наукових робіт на Всеукраїнські та міжнародні студентські конкурси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Казьмірчук, Н. С., Жовнич, О. В. & Стахова І. А. (2020). Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 61. С. 23–30.
- [2] Гуревич, Р.С. (2017). Проблеми вищої освіти в Німеччині: погляд із середини. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: 36. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». Вип. 49. С. 5-8.
- [3] Ничкало Н. (2020). Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні: Наукова доповідь на загальних зборах НАПН України 20 листопада 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-1>
- [4] Лазаренко, Н. (2019). Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця. 389 с.
- [5] Демченко, О. (2021). Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля. Вип. 10. С.467-471.
- [6] Коломієць, А. М. (2016). Формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів. *Вісник Черкаського ун-ту*. Серія : Педагогічні науки. № 3. С. 3–6.
- [7] Савченко, О. (2004). Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики. К., К.І.С. С.34-46.
- [8] Demchenko, O., Stakhova, I., Davydova, M., Larina, I., Lymar Y. & Strilets S. (2021). Preparation of Future Teachers for the Development of Giftedness of Preschool and Primary School Children by Means of Dramatization. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. May 28-29. p.165-177.
- [9] Деркач, О.О. (2009). Реалізація виховного потенціалу арт-педагогіки в умовах навчально-виховного процесу початкової школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. Вип. 8 (13). С.155-159.
- [10] Гишка, Н. (2008). Формування загально навчальних умінь та навичок в учнів початкових класів [Електронний ресурс]: - Режим доступу: : <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-zagalnonavchalnih-umin-ta-navichok-v-uchniv-pochatkovih-klasiv>
- [11] Барановська, І.Г. (2015). Театр ляльок в початковій школі. Вінниця, 170 с.
- [12] Mozgalova, N.G., Baranovska, I.G., Hlazunova, I.K., Mikhlishen, A.V., & Kazmirchuk, N.S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 317-327. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1355>
- [13] Kazmirchuk Natalia, Baranovska Iryna, Mozgalova Nataliia, Shcholokova Olga, Podorozhnyi Vadym Methodological aspects of teacher training for theatrical activities with pupils. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I. Higher Education. May 28th-29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, 2021, p. 810.
- [14] Олійник, О. (2017). Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський. 163 с.

PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT

Demchenko Olena Petrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Dean of the of the Department of Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-5975-4470
d_olena_pr@ukr.net

Kazmirchuk Natalia Stepanivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-4052-5883
natalikazmirchuk@i.ua

Zhovnych Olesia Volodymyrivna

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-6430-7341
zhole@ukr.net

Stakhova Inna Anatoliivna

Doctor of Philosophy (PhD),
Senior Lecturer, Department of Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-8942-6248
Kachayloinna@gmail.com

Abstract. The article substantiates the importance of introducing European experience in the training of future teachers in Ukrainian higher education institutions. Features of preparation of future teachers for realization of theatrical activity in work with children are opened, attention is focused on social and educational value of theater for development of the general and special abilities of children. The functions realized by theatrical activity in the process of soft skills development of children of primary school age are singled out. The article emphasizes the various forms and types of theatrical activities and ways of organizing them with children (from creating a theatrical character or a specific image to its interpretation and display on the stage).

The purpose of the publication is to present the ways to implement the Erasmus + Jean Monnet project module «EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theater activities in teacher training» (620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE), aimed at improving the preparation of future teachers for the development of soft skills of primary school students through theatrical activities.

In the research the results of diagnostics of primary school teachers on the use of theatrical activities in their own pedagogical practice are presented. The results of monitoring the awareness of future primary school teachers with the theoretical and methodological principles of using theatrical activities as a means of developing soft skills in primary school children and their level of readiness to organize theatrical activities with children are demonstrated. The experience of teachers of Ukrainian pedagogical universities in the implementation of European innovative technologies and practices in lectures and practical classes is demonstrated. The article reveals the content of preparing students for the use of European experience in the organization of theatrical activities in the education of children, offers guidelines.

Key words: European experience, soft skills, primary school teacher, readiness of future teachers, students of higher education institution, junior schoolchildren, theatrical activity, international project.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Kazmirchuk, N. S., Zhovnych, O. V. & Stakhova, I. A. (2020). Theater of nature as a means of forming soft skills in primary school students. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhohohiia*. Vyp. 61. S. 23–30.
- [2] Hurevych, R.S. (2017). Problems of higher education in Germany: a view from the inside. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy: Zb. nauk. pr. Kyiv-Vinnytsia: TOV firma «Planer»*. Vyp. 49. S. 5-8.
- [3] Nychkalo, N. (2020). Scientific support for the development of adult education in Ukraine: *Naukova dopovid na zahalnykh zborakh NAPN Ukrainy 20 lystopada 2020 r. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2(2)*.<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-1>
- [4] Lazarenko, N. (2019). Professional training of teachers in pedagogical universities of Ukraine in the conditions of European integration : *monohrafiia*. Vinnytsia. 389 s.
- [5] Demchenko, O. (2021). European guidelines in the preparation of future teachers for the use of theater in social and educational work. *Yevropeiski oriientyry u pidhotovtsi maibutnykh pedahohiv do vykorystannia teatru v sotsialno-vykhovnii roboti. Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity : zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi Internet-konferentsii*. Vinnytsia: TOV «Merkiuri-Podillia. Vyp. 10. S.467-471.
- [6] Kolomiets, A. M. (2016). Formation of information culture of the future primary school teacher. *Visnyk Cherkaskoho un-tu. Serii : Pedahohichni nauky. № 3*. S. 3–6.
- [7] Savchenko, O. (2004). Ability to learn as a key competence of general secondary education. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovi dosvid ta ukraiynski perspektyvy : biblioteka z osvithoi polityky*. K. S. 34-46.
- [8] Demchenko, O., Stakhova, I., Davydova, M., Larina, I., Lyman Y. & Strilets S. (2021). Preparation of Future Teachers for the Development of Giftedness of Preschool and Primary School Children by Means of Dramatization. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. May 28-29. p.165-177*.
- [9] Derkach, O.O. (2009). Realization of educational potential of art pedagogy in the conditions of educational process of primary school. *Naukovi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 14: Teoriia i metodyka mystetskoї osvity : zbirnyk naukovykh prats. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova. Vyp. 8 (13). S.155-159*.
- [10] Hyshka N. Formation of general learning skills in primary school students. [Elektronnyi resurs]: - Rezhym dostupu.: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-zagalnonavchalnih-umin-ta-navichok-v-uchniv-pochatkovih-klasiv>
- [11] Baranovska, I.H. (2015). *Puppet theater in elementary school*. Vinnytsia. 170 s.
- [12] Mozgalova, N.G., Baranovska, I.G., Hlazunova, I.K., Mikhalishen, A.V., & Kazmirchuk, N.S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review, 5(S2)*, 317-327. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1355>
- [13] Kazmirchuk Natalia, Baranovska Iryna, Mozgalova Nataliia, Shcholokova Olga, Podorozhnyi Vadym *Methodological aspects of teacher training for theatrical activities with pupils. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I. Higher Education. May 28th-29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, 2021, p. 810*.
- [14] Oliinyk O. *Theatrical and game activities in the conditions of preschool educational institution : navch.-metod. posib. Kamianets-Podilskyi, 2017. 163 s*.